

## Μνήμων

Τόμ. 12 (1989)

ΑΡΧΕΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ  
ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.427](https://doi.org/10.12681/mnimon.427)

## Βιβλιογραφική αναφορά:

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ. (1989). ΑΡΧΕΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. *Μνήμων*, 12, 225–226. <https://doi.org/10.12681/mnimon.427>

## ΑΡΧΕΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στὰ ὑπόγεια τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων διασώθηκε, μᾶλλον τυχαῖα, σημαντικό ἀρχεῖο ἀκό ὕλικό τῆς περιόδου 1920-1950. Πρόκειται γιὰ 40-50 φακέλους ποὺ ἀφοροῦν τὴν περιοχὴ τῆς Ἠπείρου καὶ στὴν πλειοψηφία τους ἀνήκουν στὸ ἀρχεῖο τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Ἠπείρου (ΓΔΗ).

Ἄν καὶ ὁ γράφων ἀνοιξε καὶ ἐξερεύνησε μόνο ὄσους ἀπὸ τοὺς φακέλους τοῦ φάνηκαν ποὺ σημαντικοὶ καὶ σχετικοὶ μὲ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐρευνᾶς του (Κατοχή), περίπου τὸ 1/3 τοῦ συνόλου, ἀξίζει νὰ παρουσιαστοῦν οἱ κυριότερες θεματικὲς ἐνότητες τοῦ ὕλικου αὐτοῦ ὅπως ἐπισημάνθηκαν.

### *Α. Τσάμηδες τῆς Θεσπρωτίας*

Δύο ὀγκώδεις φάκελοι καὶ πολλὰ διάσπαρτα σὲ ἄλλους φακέλους ἔγγραφα, σχετικὰ μὲ τὴν μειονότητα τῶν Τσάμηδων. α) Φάκελος Ἀνταλλαξίμων Ἠπείρου, 1925-1927, ποὺ περιέχει αἰτήσεις ἰθαγένειας, δηλώσεις, ὑπομνήματα σχετικὰ μὲ τὴν προσπάθεια τῶν μουσουλμάνων αὐτῶν νὰ μὴ θεωρηθοῦν ἀνταλλάξιμοι καὶ νὰ μὴν ἀποσταλοῦν στὴν Τουρκία.

β) Διάσπαρτα ἔγγραφα τῆς ΓΔΗ, σχετικὰ μὲ τὴν διαχείριση τῶν ὑποθέσεων τῆς μειονότητας (ἐγκατάσταση χριστιανῶν κλπ.). γ) Φάκελος Ἐπιτροπῆς Ἐρεῦνης τοῦ ΟΗΕ, 1947-1948, σχετικὰ μὲ τὴν τύχη τῶν Τσάμηδων στὸ τέλος τῆς Κατοχῆς. Περιέχει μαρτυρίες, ἔνορκες καταθέσεις, στατιστικὲς κλπ., σχετικὲς μὲ τὴν ἐξαφάνιση τῆς μειονότητας. Κυρίως ἀποδείξεις τῆς συνεργασίας τῶν μπέηδων μὲ τοὺς κατακτητὲς καὶ ἀπολογητικὸ ὕλικό γιὰ τὶς σφαγὲς τῶν μειονοτικῶν αὐτῶν στὰ 1944. δ) Διάσπαρτα ἔγγραφα στοὺς φακέλους τῆς ΓΔΗ τῆς κατοχικῆς περιόδου σχετικὰ μὲ τὴν πολιτικὴ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἀπέναντι στοὺς μουσουλμάνους. Τὰ τελευταῖα, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ ὕλικό ποὺ ὑπάρχει σχετικὰ μὲ τοὺς Τσάμηδες στὰ Ἰταλικά Στρατιωτικά Ἀρχεῖα, φωτίζουν ἱκανοποιητικὰ τὴν τραγωδία τῶν 20.000 αὐτῶν ἀνθρώπων<sup>1</sup>.

### *Β. Πρακτικὰ συνεδριάσεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ΓΔΗ*

Περίπου 10 χειρόγραφα τετράδια. Ἀπὸ τὴν δεκαετία τοῦ 1920 ὠς τὸ 1946 μὲ μεγάλα κενά. Διοικητικὰ κυρίως θέματα.

### *Γ. Ἐκθέσεις σχετικὲς μὲ τὴν στάση τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς*

Μεγάλος σχετικὰ πλοῦτος στοὺς φακέλους τοῦ 1945-1950. Ἰδιαίτερα κατατοπιστικὰ γιὰ δασκάλους καὶ χωροφύλακες/ἀγροφύλακες.

1. Σὲ 113 ἀνεβάζει τοὺς ἐπιβιώσαντες στὴν Ἠπειρο Τσάμηδες ἔγγραφο τοῦ 1945. Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ 89 γυναῖκες καὶ οἱ ὑπόλοιποι παιδιὰ.

#### Δ. Φάκελοι άλληλογραφίας με κοινότητες νομού Ίωαννίνων

Διοικητικά και οικονομικά έγγραφα.

#### Ε. Φάκελοι περιόδου Έμφυλίου (1946-1949)

Πλουσιο άν και αποσπασματικό υλικό με άξονες την προπαγάνδα, εκθέσεις πολιτικού προσανατολισμού χωριών ή και ατόμων, κίνηση πληροφοριοδοτών (ιδιαίτεροι φάκελοι για πληροφορίες από άνταρτοκρατούμενες περιοχές και από την Άλβανία), εκθέσεις για ζητήματα «τάξεως και ασφαλείας» κλπ. Πρόκειται για 15 τουλάχιστον όγκώδεις φακέλους που άν και περιέχουν πολλά άσήμαντα ή μεμονωμένα έγγραφα (ανάκátωμα που όφείλεται σε προγενέστερες λεηλασίες) προσφέρουν άξιόλογες ένότητες πληροφοριών. Άνάμεσά τους, διάσπαρτες αίτησεις άναίρεσης διοικητικών μέτρων και «άποχαρακτηρισμού» από άτομα (δημοσίους ύπαλλήλους κυρίως) άλλα και κοινότητες όλόκληρες.

#### ΣΤ. Δραστηριότητα βορειο-ήπειρωτικών όργανώσεων

Κυρίως άναφορές πρακτόρων από την Άλβανία, ψηφίσματα στόν ΟΗΕ, ύπομνήματα κλπ.

#### Ζ. Διάφορα

Φύλλα ποιότητας δημοσίων ύπαλλήλων, συλλογές αίτήσεων για μετανάστευση (ιδιαίτερα από τó 1947), διάσπαρτη άλληλογραφία τής ΓΔΗ (και με άρχές Κατοχής 1941-1944), έγγραφα όργανισμών τής Κατοχής (κυρίως Άγροτικής Τράπεζας). Επίσης ψηφίσματα, διοικητικές όδηγίες και λίγα ύγειονομικά έγγραφα (σχετικά με την έλονοσία κυρίως).

Τó σημείωμα αυτό δέν γράφτηκε μόνο για να παρουσιάσει ένα άρχειακό υλικό που είναι χρήσιμο για την έρμηνεία φαινομένων τής περιόδου 1920-1950, άλλα κυρίως για να τονίσει την άνάγκη τής διατήρησής του, ή όποία δέν φαίνεται έξασφαλισμένη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

### ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΤ-Ι ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Άπό τó Τμήμα Έπιμορφωτικών Έκπομπών τής ΕΤ-Ι συγκροτήθηκε ένα Άρχειό με βάση τó υλικό που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή τής ιστορικής σειράς *Χρονικό τής Έθνικής Άντίστασης*<sup>1</sup>. Καθώς ή έρευνα που έγινε για την σειρά αυτή στάθηκε και μακρόχρονη και πολύπλευρη, έφτασε στη συγκέντρωση σημαντικού υλικού. Η έρευνα είχε δύο κατευθύνσεις: άπό τή μιá τή συγκέντρωση και άναπαραγωγή ντοκουμέντων, κι άπό την άλλη τή συγκρότηση ενός σώματος προφορικών μαρτυριών για την εποχή.

Συγκεκριμένα, τó Άρχειό περιέχει τίς ακόλουθες κατηγορίες υλικού<sup>2</sup>:

α) Ηχογραφημένες συνεντεύξεις, β) Κινηματογραφημένες συνεντεύξεις, γ) Φωτογραφικό άρχειό, δ) Φωτογραφημένα ντοκουμέντα, ε) Φωτογραφημένα έντυπα.

Οί ήχογραφημένες συνεντεύξεις: οί συνεντεύξεις αυτές (ή προσυνεντεύξεις, μιá και

1. Τά πέντε πρώτα έπεισόδια τής σειράς προβλήθηκαν άπό τόν Νοέμβριο ως τόν Δεκέμβριο του 1987- άπό τó φθινόπωρο του 1989 έ αρχίσει ή προβολή όλόκληρης τής σειράς (σενάριο: Πέτρος Άνταίος, Ά. Βογιάζος, σκηνοθεσία: Ά. Βογιάζος, παραγωγή: Βάσω Κανελλοπούλου).

2. Ευχαριστώ τόν Άγγελο Κοβότσο για τά λεπτομερή στοιχεία, που έθεσε στη διάθεσή μου.